

SKÚSENOSTI ŠOP SR PRI RIEŠENÍ SPRACOVÁVANIA KALAMITNEJ HMOTY V CHRÁNENÝCH ÚZEMIACH A STRATÉGIA PRE ROK 2006 AJ V NÁVÄZNOSTI NA ZÁKON č. 326/2005 Z. z. O LESOCH

Ľ u b o s l a v M i k a

Dňa 19. novembra 2004 veterná smršť zasiahla lesné ekosystémy v regiónoch: Horehronie (okresy Brezno, Banská Bystrica, Zvolen), Kysuce (okresy Čadca, Kysucké Nové Mesto), Orava (okresy Námestovo, Tvrdošín), Spiš (okresy Spišská Nová Ves, Gelnica, Levoča) Gemer (Rožňava, Revúca) a Tatry (okresy Poprad, Kežmarok, Liptovský Mikuláš, Spišská Magura, Stará Ľubovňa a hlavne územie TANAP-u). V rámci týchto území boli zasiahnuté aj chránené územia, ktoré spadajú do pôsobnosti TANAP-u, NP Nízke Tatry, NP Slovenský raj, NP Muránska planina, PIENAP-u, CHKO Horná Orava, CHKO Poľana a CHKO Kysuce. Rozsah a intenzita kalamity, ktorá postihla uvedené lokality je uvedená v tabuľke:

Stupeň ochrany prírody	Výmera LPF postihnutých kalamitou (ha) - sústredená	Výmera LPF postihnutých kalamitou (ha) - roztrúsená	Objem kalamitnej drevnej hmoty (m ³)
I.	—	—	49 500
II.	48 121	15 700	1 095 500
III.	8 398	24 000	2 358 264
IV.	26	701	16 510
V.	2696	600	690 306
Spolu	59 241	41 001	4 210 080

Cieľom referátu je:

- objasniť úlohu a postavenie ŠOP SR v procese eliminácie a následnej revitalizácie kalamitou postihnutých chránených území,
- prípustný postup riešenia vzniknutej situácie v závislosti od stupňa ochrany prírody,
- priblížiť možnosti finančného odškodnenia vlastníkov pri obmedzení bežného obhospodarovania, resp. možnosti finančnej podpory pri realizácii činností, ktoré sú vykonávané nad rámec bežného obhospodarovania,
- oboznámiť o pripravovaných úlohách vyplývajúcich zo zákona č. 326/ 2005 Z. z. o lesoch (ďalej len „zákon o lesoch“), ktoré bude realizovať ŠOP SR,
- načrtnúť východiská pre ďalší postup riešenia obdobných mimoriadnych situácií na lesnom pôdnom fonde chránených území v budúcnosti.

Vzhľadom na skutočnosť, že ŠOP SR nie je správcom žiadneho chráneného územia, jej úlohou pri revitalizácii chránených území postihnutých kalamitou je dohľad nad postupom prác súvisiacich s odstraňovaním jej následkov. Aby sa zabránilo ďalšiemu zhoršeniu ekologickej situácie, prípadne aby sa predišlo niektorým, pre stav chránených území nepriaznivým činnostiam, bude ochrana prírody predkladať užívateľom svoje požiadavky a požadovať ich dodržanie.

Na základe vzájomnej výmeny informácií a spoločnej diskusie s organizačnými útvarmi ŠOP SR a ďalšími odbornými organizáciami zainteresovanými do riešenia tejto problematiky vypracovalo Ústredie ŠOP SR Banská Bystrica návrh rámcového postupu pri odstraňovaní následkov vetrovej kalamity z 19. novembra 2004 v chránených územiach, podľa stupňov ochrany prírody (ďalej len

„SOP“). Navrhované činnosti sú viazané na jednotlivé SOP v prípade realizovanej, alebo navrhutej zonácie chránených území podľa SOP prislúchajúcich jednotlivým zónam.

Je nutné upozorniť na potrebu individuálneho prístupu pri samotnom uplatňovaní navrhnutých rámcov s ohľadom na špecifiká jednotlivých chránených území.

5. SOP, A zóna

S výnimkou TANAP-u nenastala v 5. SOP taká situácia, ktorá by vyžadovala osobitný prístup k spracovaniu kalamity.

Navrhujeme:

- Bezzásahový režim s ponechaním drevnej hmoty v porastoch.
- Postupovať v súlade s platnou legislatívou na úseku ochrany prírody a krajiny.
- Pre potreby monitorovania stavu podkôrneho hmyzu a zamedzenia jeho premnoženia možno pripustiť použitie feromónových lapačov a asanáciu drevnej hmoty odkôrnením.
- Chodníky uvoľniť prerezaním spadnutých stromov.
- Pokiaľ príslušná organizačná jednotka ŠOP SR posúdi potrebu odstránenia drevnej hmoty z mokradných a rašeliniskových biotopov, je prípustné jej šetrné odstránenie za účelom záchrany biotopu.

4. SOP, B zóna

Kalamita v tomto SOP sa týka najmä NP Muránska planina a CHKO Horná Orava. Treba vychádzať z konkrétnej situácie. Hlavnou filozofiou sú ciele manažmentové opatrenia za účelom dosiahnutia priaznivého stavu lesného ekosystému.

Navrhujeme:

- Kde, v akom rozsahu a koľko hmoty spracovať, je potrebné posudzovať s ohľadom na príslušnosť k biotopom a zámerom správy chráneného územia k zonácii.
- Využiť feromónové lapače.
- V prípade ponechania drevnej hmoty v poraste a potreby jej asanácie kmene odkôrniť.
- Pozemná chemická asanácia je prípustná len v odôvodniteľných prípadoch.

3. SOP

Platí podobne ako v 4. SOP aj pre ostatné organizačné útvary ŠOP SR. Je potrebné smerovať k cieľavedomému obhospodarovaniu prírody blízkymi metódami.

Navrhujeme:

- Využiť feromónové lapače a asanáciu ponechanej drevnej hmoty odkôrnením.
- Chemická asanácia (pozemná aplikácia) je prípustná v odôvodniteľných prípadoch.
- Situáciu posudzovať vo vzťahu ku konkrétnym biotopom.

2. SOP

Navrhujeme:

- V prípade potreby súhlasiť s vytvorením nových približovacích a odvozných ciest.

- V územiach patriacich do siete NATURA 2000 voliť osobitný prístup slúžiaci na záchranu biotopov.

1. SOP

V územiach patriacich do biotopov európskeho významu a biotopov národného významu v odôvodnených prípadoch využiť §12 bod g) zákona o ochrane prírody.

Použitie chemickej asanácie sa v niektorých prípadoch ukázalo ako prípustné a zároveň jediné riešenie na zamedzenie vzniku následného premnoženia podkôrneho hmyzu. Do úvahy prichádza len dôsledná pozemná aplikácia. Letecký zásah je v chránených územiach neprípustný. Všetky opatrenia je potrebné realizovať tak, aby sa v maximálnej miere eliminovalo rozšírenie podkôrneho hmyzu do ostatných, kalamitou nepoškodených porastov.

Na územiach v 4. a 3. SOP (resp. B a C zóne) má ŠOP SR snahu navrhovať ponechanie časti kalamitnej hmoty (so zohľadnením rizika premnoženia podkôrneho hmyzu) tzv. mŕtve drevo, na exponovanejších svahoch, prípadne iných odôvodniteľných lokalitách. Drevnú hmotu je žiadúce ponechať tak, aby tvorila protierózne zábrany pri topiacom sa snehu a pri neskorších zrážkach. Takto ponechaná hmota bude mať priaznivý vplyv na tvorbu humusu a celkovú akumuláciu uhlíka v pôde. Za hmotu, ktorú je možné v porastoch ponechať považujeme aj:

- koreňové koláče,
- pne,
- zvyšky a časti kmeňov, ktoré vznikajú pri spracovaní kalamity,
- rozštiepené a mechanicky poškodené zlomy a časti kmeňov,
- korunové časti kmeňov,
- nahnité kmene a sucháre bez kôry,
- stromy z ktorých už vyletel kôrovec,
- ležiace a polámané stromy, ktoré sú na prirodzenom zmladení a ich odstraňovaním by došlo k nadmernému poškodeniu zmladenia (je potrebné posúdiť individuálne na mieste – OLH a pracovník ŠOP SR),
- extrémne podmáčané a zamokrené lokality kde by v dôsledku spracovania a vyťahovania dreva došlo k narušeniu a poškodeniu pôdneho krytu (je potrebné posúdiť individuálne na mieste – OLH a pracovník ŠOP SR).

Realizácia niektorých požadovaných opatrení bude spojená so zvýšenými nákladmi na vykonanie činností, prípadne bude potrebná refundácia straty na produkcii (neumožnenie spracovať kalamitu). V týchto prípadoch je možné uplatniť inštitút finančného príspevku podľa § 60 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (ďalej len „zákon o ochrane prírody“) a náhrady za obmedzenie bežného obhospodarovania podľa § 61 zákona o ochrane prírody.

Nadobudnutím účinnosti zákona o lesoch podľa § 28 ods. 2. a 3. vyplynula pre organizáciu ochrany prírody a krajiny (ŠOP SR) povinnosť zrealizovať opatrenia na zabránenie šírenia a premnoženia škodcov z chránených území s 5. SOP v ktorých nebola povolená výnimka orgánu štátnej správy ochrany prírody a krajiny na vykonanie náhodnej ťažby. Za účelom realizácie uvedených opatrení ŠOP SR podala žiadosť o poskytnutie podpory formou dotácie z Environmentálneho fondu z oblasti D: ochrana prírody a krajiny, aktivity D/4: Realizácia opatrení v ochranných pásmach chránených území. Jednotlivé organizačné útvary ŠOP SR v ktorých územnej pôsobnosti boli splnené podmienky podľa § 28 ods. 3 zákona o lesoch, vypracovali realizačné projekty na zabránenie šírenia a premnoženia škodcov z chránených území s 5. SOP v ktorých nebola povolená výnimka a sú pripravené zabezpečiť ich postupnú realizáciu.

Pre optimalizáciu riešenia ďalších potenciálne vzniknutých mimoriadnych udalostí v chránených územiach, ako aj pre celkový vzťah riešenia prístupu k chráneným územiám je potrebné v blízkej budúcnosti vykonať:

- objektívne prehodnotenie existujúcich chránených území a vyriešenie ich zonácie,
- vypracovať spoločnú stratégiu (rezort životného prostredia a pôdohospodárstva) a záväzné princípy riešenia kalamitných situácií v chránených územiach,
- zosúladiť dotknutú legislatívu,
- vyriešiť manažmentový prístup k lesným ekosystémom z pohľadu ochrany prírody a lesníctva,
- postupne budovať atmosféru dôvery medzi zástupcami ochrany prírody a lesníctva.

Ing. Ľuboslav Mika

Ústredie štátnej ochrany prírody SR, Lazovná 10, P.O. Box 5, 974 01 Banská Bystrica, e-mail: mika@sopsr.sk

---